Jendearekin eta jendearengandik parte hartzen. Sarrera berri bat

Javier Encina, Mª Ángeles Ávila, José A. Castro, Eva Escudero, Ana Karen García, Begoña Lourenço, Dresda Enma Méndez, Rubén Montaño, Carmen Pérez, Mónica Matilde Ramírez, Ángel Rodríguez eta Juan Manuel Zaragoza

Azken 20 urteotan, maila teorikoan, ahalegin handia egin dugu sinpletik konplexura joateko (praktikan aurrerapauso bat eman dugu) eta 6 urte dira konplexutik xumera nola pasa pentsatzen gabiltzala, nola jakin gabe… Lan honen bitartez, aurrerapauso bat eman nahi izan dugu egite eta sentitzeetan argituta daukaguna teorian gauzatzeko. Beharbada, nahi izan duguna ez dugu guztiz lortu, baina hala ere, pentsamenduak, sentipenak eta egintzak bakoitza bere erritmoan konpasatzeko bide berri bat ireki digu.

Gure lanaren gai nagusia bitartekaritza desiratuak[1] dira, hau da, nola egiten/sentitzen/pentsatzen dugun nahi dugun mundua bizitzeko, alegia, nola autogestionatzen dugun gure eguneroko bizitza, nola egiten garen gure bizitzaren protagonista, eta zehatzago, zein diren besteekin erlazionatzeko sustatzen ditugun moduak –pertsonen eta taldeen artean– gure eguneroko bizitzari transzendentzia emateko, geure beharrak asetzeko, gure trebetasunak geure komunitateko gainerako jendearekin jokoan jarriz. Jesús MARTÍN-BARBEROren lanek asko lagundu digu-

1 Sakontzeko, gure bideo hau ikus dezakezu: http://vimeo.com/43623586

te bitartekaritzen[2] gaia lantzen. Arazoa da bitartekaritza desiratuez gain, **beste bi bitartekaritza mota** daudela (mundua egiteko/sentitzeko/pentsatzeko erak edo kosmobisioak, geure komunitatean kolektiboki eraikiak): **Inposatzen dizkiguten bitartekaritzak** (objektu, produkzio-bide edota pertsonen jabetza pribatua, kasu) eta **baimentzen ditugun bitartekaritzak**, Merkatuak, Estatuak eta bestelako erakunde sozialek (familia, eliza, eskola etab.) onartzera bultzatzen/eramaten gaituztenak (esaterako, opariak jasotzearren edota familiarekin bat etortzearren ezkontzen diren bikotekideak).

Borroka dialektiko horretan (kolektiboki eraikitzen den borroka dialektikoa, ideien debateen bidez, egiteak aurrez aurre jarriz eta bitartekaritza desiratu, inposatu eta baimendutakoen arteko sentimenduak kontrajarriz) imajinarioak azaleratzen dira eta ezinezkoaren itxaropena pizten da.

«Jendea gehiago kontuan hartzen duen» partaidetza prozesu bat abiatu nahi badugu, pentsatu behar dugu ez garela lehenak izango halako zerbait egiteko ideia izan dugunak. Hiru era hauetan[3] laburbilduko genituzke partaidetza prozesuak:

- Lehena, ordaintzen digunarentzat/gatik lan egitea litzateke (bidaltzen gaituenarentzat). Ez diogu ezer galdetu behar geure buruari, ezta inorekin lan egin beharrik ere; eskatu digutena egin behar dugu, ezarri dizkiguten edo geuk aldez aurretik ezarri ditugun helburuak bete besterik ez dugu.

  Azken finean, jendearengandik zerbait lortu nahi duen partaidetza mota da (informazioa, dirua, arreta etab.). Adibidez:

2 Bitartekaritza mota ezberdinen inguruan, ikus. Jesús MARTÍN-BARBEROren testua: http://bit.ly/2tMhQOP Eta Javier ENCINA eta Beatriz LUQUEren artikulua: http://bit.ly/2vaFaG9

3 Partaidetza moten inguruan, ikus honako bideoa: http://vimeo.com/71911701

Enpresa multinazional batentzat edo estatuko erakunde batentzat inkestak egitea, edo egoera sozial bati buruzko txosten bat egitea, alderdi politiko batentzat hauteskundeetako kartelak ezartzea, edo gobernuz kanpoko erakunde zehatz batentzat edo mugimendu sozial batentzat dirua biltzea...

- Bigarrena, jendearentzat lan egitea izango litzateke. Ez diogu geure buruari ezer galdetu behar, aldez aurretik finkatu baititugu helburuak edo erantzunak aurkitu; geure proiektu barruan ez daudenekin ez dugu zertan lanik egin. Jendeak behar duena ezagutzea eta ematea da gure zeregin bakarra.

  Praktikan, lehenengo partaidetza motaren antzekoa da, baina «jendearengan pentsatuz» lan egiten dugu, zerbait eman edo eskaini nahian.

  Adibidez: «Jendearen beharren» diagnosi bat egitea eta azterketa honen ondoren, komunitateko jende behartsuarentzat jangela sozial bat antolatzea. Edo gose greba bat egitea gobernuak langabeziari buruzko politika alda dezan aldarrikatzeko.

- Hirugarrena, jendearekin eta jendearengandik lan egitea litzateke. Jendearekin lan egin behar dugu, bere eguneroko bizitzaren protagonista izatea nahi badugu, jendeak bere bizitza autogestionatuko badu (beren kabuz gidatu). Horrela, prozesua abiatzen denetik aurrera, jendea izango da bere herria, auzoa, komunitatea... nolakoa izango den eraikitzen joango dena, proposamenak eginez, kolektiboki eztabaidatuz eta, taldeka, erabakitako proposamenak gauzatuz, modu dialektikoan[4].

---

4 Dialektikaren gaia sakontzeko, Mª Ángeles ÁVILA eta Javier ENCINAren audioa entzun: http://bit.ly/2uAlk5I Edo Ignacio FERNANDEZ CASTROren artikulua irakurri: http://bit.ly/2u1lVK7

Partaidetza prozesu bat hasi aurretik, jakin behar dugu zeri erreparatu behar diogun, eta batez ere **erlazionatzeko moduetan** jarri behar dugu arreta, hau da, egoera ezberdinetan jendearekin erlazionatzeko dauzkagun modu ezberdinetan. Leku ezberdinetan gaudenean, gure jokaera ezberdina izan ohi dela ikusten dugu. Hau zergatik ote da?

Pentsatzen hasiz gero, konturatzen gara zenbait tokitan[5] ordutegi eta erabilera jakin bat zehaztua daukagula: enpresa bat, eskola, etxe batera bisitan joaten garenean, saltoki-gunea… Horrelako tokiak **lurraldeak** dira, izan ere, erabilera jakin bat daukate (adibidez: aitak *nire etxean neuk agintzen dut!* esaten duenean, irakasleak ikasleak ikasgelatik kanpora bidaltzen dituenean, poliziak norbait leku publiko batetik botatzen duenean). Gainera, **ordutegi** jakin bat daukate, hau da, ezin ditugu erabili nahi dugunean (adibidez, haurrak 9:00etatik 16:30ak bitartean doaz eskolara). Halako tokiek, jende arteko harremanak pobretu egiten dituzte eta kontsumo edota ikuskizun erlazioak izatea sustatzen dute, leku hauetan agintzen digutena egiten dugulako edota ikusle huts bihurtzen gaituztelako. Zenbat eta toki gehiago definitu horrela (eta gero eta leku publiko gehiago ari dira horrelako bihurtzen), hainbat eta pobreagoak eta interesatuagoak (instrumentalagoak) izango dira gure harremanak[6]

Badira, aldiz, gauza ezberdin asko egiteko erabiltzen diren lekuak, jendeak lekua era ezberdinetan erabiltzen duelako (adibidez, parke bat) edo talde berak erabilera ezberdina ateratzen diolako (*tiangis* edo kale merkatu informalak, esaterako); honelako toki-

5 Lurraldeak/ordutegiak eta espazioak/denborak bereizteko, esteka honi segi: http://bit.ly/2u12lO5 Raúl ZIBECHIk ere landu du: http://bit.ly/2tM6LNu
6 Marc AUGEk gai hau ez-lekuen ikuspegitik landu du: http://bit.ly/2tF3nA1

ei **espazio**[7] deritzegu. Eta leku hauek arretaz aztertzen baditugu, ikusiko dugu honelako lekuek ez daukatela ordutegirik ez zeregin finkorik; nahi dugunean sartu eta atera gaitezke, hau da **denbora** deitzen dioguna, ez baitugu ordutegi jakin batean mugatu beharrik elkarren artean erlazionatzeko. Espazioetan, pertsonen arteko bitartekaritzak hartzen du garrantzia. Aipagarria da jendeak ordutegiak denbora bihurtzeko joera izaten dugula eta lurraldeak espazio:

- Ikasgelan irakaslea iraitz aparatua lantzen ari den bitartean, geure ikaslagunari ea zer moduz joan zaion asteburua galdetzen diogunean.
- Lantokian geurekin batera lan egiten duen pertsonaren osasunaz kezkatzen garenean.
- Saltokigunera erostera joan beharrean, paseatzera edota hitz egitera joaten garenean.
- …

Jendea bere eguneroko bizitzaren protagonista izatea nahi badugu, konturatu behar dugu besteekiko harremanen bitartez hazi nahi dugula pertsona gisa, pertsona batzuk beste pertsona batzuekin topatuz, eta horrela modu askotara saretuz eta korapilatuz. Modu honetan asetzen ditugu gure beharrak eta horrela giza-eskala duen garapena eraikitzen dugu, Manfred MAX-NEEFek[8] planteatzen duen eran.

Zer diren beharrak eta asebetetzaileak[9] galdetuko baligute, ez legoke erantzuteko arazorik, ez hitzez azaltzeko, ezta adibideak pentsatzeko ere. Zailtasuna dator pentsarazi nahi digutenean

7 Espazioa modu partehartzailean dinamizatzeari buruz Manuel MONTAÑES eta Julio ALGUACILen artikulua irakurri: http://bit.ly/2u1v9Ga

8 Giza-eskalaren garapenean gehiago sakontzeko: http://bit.ly/2uFeavA

9 Geure bideoa ikus dezakezu: http://vimeo.com/38051454

giza-beharrak infinituak direla. Gainera, behar amaigabeen ideia hori sustatzen da kontsumo eroaren gizartean, gehiago saltzeko, ezinbestekoa delako beharrak eta behar horiek asetzeko moduak (asebetetzaileak) nahastea.

Gizakion beharrak gutxi gorabehera unibertsalak dira, hau da, pertsona guztientzat berdinak dira; desberdina dena da beharrak asetzeko modua(k). Honako hauek lirateke giza-beharrak:

- Bizi-iraupena (osasuna, elikadura, lana…).
- Babesa (zaintza, autonomia, familia…).
- Afektua (adiskidetasuna, errespetua eta errespetatua izatea…).
- Ezagumena (kritikotasuna, intuizioa, ikastea, meditatzea, gauza desberdinak probatzea…).
- Partaidetza (proposatzea, erabakitzea, eztabaidatzea …).
- Aisia (umorea, erlaxatzea, ondo pasatzea…).
- Sorkuntza (pasioa, borondatea, lana, ideiak izatea …).
- Identifikazioa (desberdintzea, zerbaiten parte sentitzea, balioak…).
- Askatasuna (justizia, berdintasuna, senidetasuna, emakumekidetasuna…).

Gainera, behar bat asetu behar dugunean, kontuan izan behar dugu pentsatzen duguna, sentitzen duguna eta egiten duguna koherenteak izatea; hau gure testuinguru sozialak eta kulturalak baldintzatu dezake, baina baita gure sormenak, gure aukerek, gure gaitasunek eta sentimenduek ere.

Asebetetzaile batek hainbat behar ase ditzake. Hobeto ulertzeko, adibide bat emango dugu: zure haurrari bularra ematen diozunean, haurrak aldi berean bizi-iraupen, afektu, babes eta identifikazio beharrak asetzen ditu.

Arazoa dator behar bat asebetetzaile batekin nahasten dugunean. Horixe gertatzen da *«auto bat behar dut»* esaten dugunean, autoa behar bat dela esaten ari gara; baina hori horrela pentsatzen badugu (autoa = beharra) hauxe gertatzen da:

1) Ezin dugula eztabaidatu nola asetu gure beharrak.
2) Kontsumismo konpultsiboaren atzaparretan erortzen gara.

Autoaren nahaste horrek kaltetu egiten gaitu: autoa bizi-iraupenaren beharra asetzeko erosi dugu, garraiatzeko modu bat edukitzea, alegia? Ala gure afektu-beharra asetu behar dugulako (ligatzea), edota identifikazio-beharra, *status* sozial jakin bateko pertsonen onarpena lortzeko?

Zer behar dugun argi izango bagenu, behar hura asetzeko modurik egokiena pentsatu ahal izango genuke, ze gerta liteke bizi-irauteko lan bat edukitzea eta pentsatzea auto bat izanez gero, denbora aurreztuko dugula lanerako bidean, eta gero lan-ordu gehiago egin behar izatea autoa ordaintzeko eta hala, hasieran baino denbora gutxiago izatea eta gainera, askoz larrituago bizitzea autoa erosi aurretik baino. Azkenean, autoa erosteko helburua ezerezean gelditzen da, hasierako beharra (denbora librea izatea) ez baita betetzen.

Puntu honetara iritsita, iradokitzen dugu ez hitz egitea pobreziari buruz, **pobreziei buruz** baizik, pluralean. Izan ere, singularrean hitz eginda, diru-sarrera jakin batera iristen ez den jende multzoari buruz ari gara. Horregatik, pluralean hitz eginda (pobreziak), argitzen dugu ez garela egoera ekonomikoaz ari soilik, alegia, hilabete bukaeran diru gehiago edo gutxiago edukitzeari buruz, egoki asebeteta ez dagoen edozein giza-beharren eskasiak erakusten duelako giza-pobrezia:

- Bizi-iraupenaren pobrezia: elikadura gabezia, beroki falta…
- Babes-pobrezia: edozein indarkeria-era azaleratzen denean, gobernuaren dirulaguntzak edo bekak behar ditugulako autonomia galtzen dugunean…
- Afektu-pobrezia: zapalkuntza politikoa, autoritarismoa, esplotazioa…
- Ezagumen-pobrezia: hezkuntzaren kalitate eskasarengatik...
- Partaidetza-pobrezia: gizarteko talde jakin bat marginatzea (emakumeak, haurrak, minoriak diskriminatzeagatik adibidez)…
- Identifikazio-pobrezia: lekuko kulturan balore ezezagunak inposatzea, emigratzera behartuta egotea, erbesteratze politikoa…
- Askatasun-pobrezia: zapalkuntza, erlazionatzeko toki falta…

Estatuak (bere askotariko esparruetan: udaletan, estatu eta federazio mailan, enpresa publikoetan e.a.), hainbat erakunde sozialek (hala nola: familiak, elizak, eskolak...) eta Merkatuak (besteak beste: enpresa pribatuek, bankuek…) interes berezia dute gure gizartean geroz eta ordutegi eta lurralde gehiago egon daitezen, hartara, gehiago eta hobeto kontrolatuko gaituztelako. Beraien estrategia edukiak interesgune bilakatzea da (aldaezina, izatea, identitatea, izenaren etiketa), pertsonak izan beharrean (egotea, elkarreragina, harremanak, identifikazioak).

Horregatik, interesgunea pertsonak izatea nahi badugu, **beraiekin eta beraiengandik** lan egin behar dugu. Modu honetan lan egiteari **ilusionismo soziala** deitu diogu. Hau sortu da partaidetzaren teoriak eta kultura herrikoiak eguneroko denbora eta espazioetan nahastuz, posible denaren segurtasunetik (ezartzen dizkiguten eta geure buruari ezartzen dizkiogun mugetatik) ezinezkoaren itxaropenerantz (desiratzen duguna eta lortu ezina dela uste duguna), eguneroko bizitzaren autogestio kolektiboa-

ren bidez. Lan egiteko modu honekin, ezinezkotzat hartzen den horretara hurbiltzen gara, momenturo pentsatzen, sentitzen eta egiten duguna banandu gabe.

Autogestio kolektiboa[10] eraikitzen jarraitzeko (nahitaez jabe-gabetzearen bidez egin behar duguna, hau da, zenbait egoeratan eduki dezakegun boterearen uztea egin behar dugu), honakoa da beharrezkoa:

- Lehenik eta behin, kolonizazioari **erresistentzia** jartzea gure egunerokotasunean, hala nola: Merkatuari, Estatuari eta bestelako erakunde sozialei.
- Bigarrenik, **haustura sortzailea** eragitea, jende berriarekin biltzeko proposamen berriak egiteko.
- Azkenik**, partaidetzarako bideak** egokitzea, bai deialdiak egiteko erak (asanbladak eta bilerak), bai biltzeko erak (espazio eta denboretan[11] oinarrituak).

---

10 Eguneroko bizitzaren autogestioa lantzeko, gure bideo hauxe ikus dezakezu: http://vimeo.com/30369018

11 Egunerokotasunean sakontzeko, Michel De CERTAUren artikulu hau irakur dezakegu: http://bit.ly/2vaynfM